

פרוטוקול מס' 265

מישיבת ועדה הכספית

יום ו' כ"א אייר תשל"ה - 2.5.75, שעה 10.00

נ כ ח ו :

י. קרגמן - היו"ר
ע. אמוראי
א. אפרת
מ. ארנס
י. בדר
י. בן-מאיר
צ. גרשוני
י. גולן
ב.צ. חלפון
ש. לורין
א. מלמד
י. פלומין
ג. פת
ח. קורפו
נ. קצב
מ. שחל

חברי הועדה:

חבר-הכנסת מ. ידיד
חבר-הכנסת פ. שינמן

מוזמנים:

שר הדתות י. רפאל
מנכ"ל משרד הדתות ד. גלס
י. וינברג - סמנכ"ל משרד הדתות
א. ברייטברד - קצין תקציבים
פ. הר - אגף התקציבים באוצר

א.נ. פלוג

היוע"כ לוועדה:

מ. איזנברג

קצרנית:

תקציב משרד הדתות לשנת הכספים 1975.

סדר-היום:

תקציב משרד הדתות לשנת הכספים 1975 (המשך הדיון)היו"ר י. קרגמן:

אני פותח את הישיבה.

פ. ארנס:

באחד העתונים התפרסמה ידיעה, ששר התחבורה הודיע שאין לו כל כוונה להופיע לפני ועדת הכספים בענין מס נסיעות על עובדי אל-על.

היו"ר י. קרגמן:

איננו חיים מפי העתונים. הזמנתי את שר התחבורה להופיע לפני הועדה,

ולא קבלתי הודעת סירוב.

י. בן-מאיר:

נאמר לי שהצו שפורסם אינו תואם החלטות הועדה.

היו"ר י. קרגמן:

מדוע לא תעיין בצו? הצו הונח על שולחן הועדה ביום ד'.

אנו עוברים לסדר-היום של ישיבה זו - המשך הדיון בתקציב משרד הדתות לשנת הכספים 1975.

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ידיד.

מ. ידיד:

השירותים הדתיים חייבים להנתן לכלל הצבור ולא דוקא לחברי המפלגות הדתיות. ואמנם אנו מרבים לדבר על קימוצים. אבל דוקא בתחום זה של השירותים הדתיים יש הכרח לספק את כל הצרכים של הצבור.

ברצוני לשאול את שר הדתות:

א. האם יש פיקוח ומעקב אחרי המועצות

הדתיות?

ב. בתקציב הפיתוח של המשרד יש סכום של 4,5 מליון לירות השתתפות הממשלה בהקמת בתי-כנסת. ידוע לי שמתקציב הפיתוח ניתנו סכומים גדולים לחידוש בית הכנסת הגדול ברחוב אלנבי בתל-אביב, ולא ניתנו סכומים להקמת בתי-כנסת במקומות שאין בהם בתי-כנסת. האם יש פיקוח שהתקציבים ינתנו למקומות שבהם אין בית-כנסת או שבית-הכנסת שוכן בצריף דל?

ג. האם אפשר לקבל רשימה של הישיבות הפרדיות הנהנות מהשתתפות של משרד הדתות? עד כמה שידוע לי יש מעט מאד ישיבות פרדיות הנהנות מהשתתפות זו.

ד. לדעתי, ההקצבה הניתנת לתלמיד ישיבה אינה מספיקה. האם נעשית פעולה לאחור תלמידי הישיבות הנזקקים לתמיכה? והאם חלוקת התמיכה היא צודקת ונכונה?

ה. עד מתי ימשך המצב הקיים של ריבוי חברות-קדישא בירושלים? היום לכל עדה יש חברה-קדישא וכל חברה עושה בענין זה כבחור שלה. מדוע לא יצופצו מספר חברות ומדוע לא נגיע למצב שבכל עיר תהיה חברה-קדישא אחת?

ו. עובדי שירותי דת בישובים מוחזקים אין להם כל מעמד. הגיע הזמן שעובדים אלה יהיו עובדי מדינה מן המניין עם כל הזכויות.

ז. בתי-הדין הרבניים דנים בענייני נפשות, בענייני אישות. מחוץ הנתונים שלפנינו מתברר שיש פיגור גדול בפעולות בתי-הדין הרבניים. בשנת 1973 נתבררו 31,344 תיקים וטרם נתבררו 14,623 תיקים. מדוע לא יווספו הרכבים של בתי-דין רבניים כדי לסיים בירורם של כל התיקים?

ח. מה עושה משרד הדתות לפתרון בעיית חלקות בית-העלמין בהר הזיתים שעדיין נמצאות תחת הכביש שסללו הירדנים?

י. גולן:

סעיף 102 בעמ' 4 של הצעת תקציב משרד הדתות "יהדות לעם" הוא סעיף חדש, שלא

היה בשנים קודמות. מהו תכנון של סעיף זה?

אתם תומכים במועצה למען השבת. הייתי מבקש לדעת מה עושה מועצה זו. עד כמה שאני יודע לפעמים היא עושה דברים שאינם לרוחו של הצבור.

מהו המפעל להנצחת אישים? האם אי אפשר להנציח שמותיהם של רבנים במקום אחד, נניח במוסד הרב קוק?

אני חושב שהמצב ברבנות הראשית מעורר דאגה בלב כל אזרח. יש עניינים שהמדינה מסרה לטיפולן של הרבנות הראשית, והמצב ברבנות הראשית מעורר דאגה, ובעיקר המחלוקת בין שני הרבנים שאינם מסוגלים לפסוק הלכה אחת. תלינו תקוות גדולות ברבנות הראשית שנבחרה לפני זמן לא רב. אך היא לא הוכיחה את עצמה. אינני יודע מה יכולה להיות תרומתו של שר הדתות בעניין זה. אבל אם יש בידו לתרום לשפור המצב, עליו לעשות זאת בהקדם.

אדוני שר הדתות, אני סבור שהגיע הזמן לבטל את כל המושג של "שחיטת חוץ" ולהנהיג כשרות ארצית. בשיחה עם הרב גורן הוא הודה שכל עניין שחיטת החוץ בישראל הוא אבסורד. יש מסמכים של שר הדתות הקודם, השר גרהפטיג, שאין כל יסוד לשחיטת חוץ בישראל. נוצר מצב שרבנים מוסמכים על ידי הרב הראשי המפקחים על השחיטה, תעודותיהם אינן מחייבות. והסיבה איננה הלכתית. יש משחטות שהן כשרות למהדרין ובכל זאת השחיטה בהן אינה מוכרת על ידי רבנים מסויימים. לא יתכן שרב בנתניה יפסול הכשר של רב בנהריה, והוא עצמו כאשר הוא בא למסיבה בנהריה, אוכל שם. את האבסורד הזה צריך לבטל כי הוא פוגע בפיתוח משחטות מודרניות. מה שנעשה בקריית אתא הוא בזיון לכל הצבור הדתי. לא יתכן שהכשר של הרב בקרית מוצקין לא יחייב את הרב בקריית חיים. אינני מבין כיצד יכול רב לאסור שחיטה ביום ששי. אינני יודע מאימתי אסור לעבוד ביום ששי. אם יש שמחטה שרוצה לעבוד ביום ששי עד שעה 12.00, צריך להתיר לה. אני תובע התערבותו של שר הדתות בעניין זה.

צ. גרשוני:

אני התרשמתי שלשר רפאל יש מחשבה מדינית על ארגון השירותים הדתיים לצבור הרוצה

בהם. אני מעריך גישה זו של השר, כי הנושא באמת מחייב גישה ממלכתית. אם יש במדינה צבור הזקוק לשירותים אלה, המדינה חייבת לספקם לו בצורה נאותה. אבל ישנם קשיים רציניים וצריך לחשוב יחד כיצד ניתן להתגבר עליהם. אינני יודע כיצד יכולים השירותים הדתיים להיות שירותים ממלכתיים, אם קורים הדברים שקורים ברבנות הראשית הקשורה עם משרד הדתות. כל גורם המקבל תקציבים מהמדינה, כפוף למשרד ולשר - - -

י. בן-מאיר:

בתי המשפט כפופים למשרד המשפטים?

צ. גרשוני:

אני מעלה שאלה, ואני רוצה לשמוע דעת שר הדתות עליה. אינני משלה את עצמי

שעל ידי העלאת השאלה יוצא לה פתרון. אבל עצם העלאת השאלה היא חשובה. מה שקורה ברבנות הראשית, זו בושה לדת, ומישהו צריך לשים לכך קץ.

יש לי הרושם שהחוברת של תקציב משרד הדתות אינה בנויה ככל יתר החוברות של תקציבי משרדי הממשלה האחרים. בכל יתר החוברות יש פירוט הסעיפים והטבריים לכל סעיף. בחוברת תקציב משרד הדתות יש סעיפים שאין להם הסבר. סעיף הקליטה הרוחנית אינו מופיע בדברי הסבר, ופרטים מסויימים של סעיף זה מופיעים בסעיפים אחרים. הדבר אינו מתקבל על הדעת ואינו מבטא גישה ממלכתית. אינני מבין כיצד הסכים משרד האוצר להגשת התקציב בצורה זו.

אני מצטרף לחביעתו של חבר-הכנסת גולן בעניין כשרות השחיטה. לא יתכן שכל רב יקבע הכשר משלו. אינני מאשים בכך את שר הדתות. אבל לא הייתי רוצה לקבל מפיו חשובה שקבלתי מרב ראשי אחד: "תפנה לרב הראשי השני".

ידוע לכם "הרומן" של התנועה הקבוצית עם משרד הדתות בעניין הגיור והקמת אלפני גיור. הוקמו בניינים מיוחדים

למטרה זו בקבוץ טעד, אך בנינים אלה אינם מנוצלים. אשתקד הוקצבו למטרה זו 50,000 לירות. האם סכום זה הוצא? מדוע מציעים השנה 150,000 לירות, כאשר עד עכשו לא נעשתה פעולה בענין זה?

ע. אמוראי:

אינני בא עכשו לערער על הסכום הגלובלי המוצע למשרד הדתות. אני רוצה לדבר על החסר ועל היחר בתקציב משרד הדתות במבנהו הנוכחי, באשר אין לי ספק ששירותים דתיים צריכים להנתן ולהנתן בדרך הנאותה. על ידי איזה משרד? זו שאלה שאינני מעלה עכשו, כי משרד הדתות קיים ואינני יכול להתעלם מכך.

אני חושב שהגיע הזמן שיהיה שוויון לפחות בין סטודנט הלומד מדעי הרוח ובין סטודנט הלומד לימודי תורה בכל הקשור בתמיכה. צריך לעשות זאת או במערכת אחת או לבנות בשיטת תמיכה שווה, שמחייב גם התערבות ופיקוח של הממשלה.

בהצעת התקציב שלפנינו יש סעיפים בהם חל גידול פי 3 ויש סעיפים שבהם חלה ירידה, כמו סעיף פעולות חרבות בקרב עולים במסגרת הקליטה הרוחנית.

יש מפעל יוצא מן הכלל, מפעל "גשר" לקירוב לבבות בין דתיים ואלוניים ולהגברת החודשה היהודית. מפעל זה רואה כתפקידו לחנך לא לקיום מצוות מיכני אלא לחנך לידיעת תורת ישראל ולאהבת ישראל. ובהצעת תקציב משרד הדתות אינני מוצא אף אגורה למפעל זה.

אינני מקבל את ההפלייה בין בתי-הכנסת המסורתיים ובין בתי-הכנסת של היהדות המתקדמת. אינני מבין מדוע לא חנתן תמיכה גם לבתי כנסת של היהדות המתקדמת. סוף סוף יהודים הולכים להתפלל בהם. מדוע לא?

אני בעד התמיכה בשיעורים תורניים. אבל לא נראית לי דוקא בשנה זו קפיצה של 100% בסעיף זה. הוא הדין לגבי התמיכה באברכי כוללים. אני מבין שאברכי כוללים מקבילים לדוקטורנטים באוניברסיטה. אבל הקפיצה בסעיף זה היא פי 3, וזה נראה לי מוגזם. אין ספק שכמו בכל אוניברסיטה ובכל שטח בו נעשית עבודת לימוד, אם רוצים לשמור על רמה, מוכרח להיות גם מחקר. אבל בהצעה שלפנינו ברוב הסעיפים יש קפיצה של 50% ובחלק מהסעיפים יש פרט חדש.

בדברי ההסבר נאמר שמכון שבדרון להשתלמות מורים ללימודי היהדות פועל במסגרת יד הרב מימון, ואילו בהצעת התקציב הוא מופיע כסעיף נפרד.

אני בעד המכון לפרסומים תלמודיים; אני בעד המפעל להוצאות התנ"ך. אבל כאשר אני רואה את מבנה התקציב ואני רואה את הגידול ללא פרופורציה דוקא בתחום זה, אני חושב שזה מה שנקרא צמיחה בלתי-מאוזנת. כאשר מביאים לפני ועדת הכספים דבר כזה, צריך היה לומר בדברי ההסבר מי צומד מאחורי המכון, מי הם חברי מועצת המנהלים; לגבי המלגות לחוקרים בחכמת ישראל, צריך היה לפרט מי קובע מי יקבל את המלגות.

ג. פח:

אני אינני מבין את הקריטריונים לגידול בתקציב בסעיף המנגנון. ישנם סעיפים שבהם הגידול הוא 100% על אותו מספר עובדים, וב מקומות אחרים רק 40%. ברבנות הראשית הגידול הוא ב-20%. האם יש סקלה שונה של שכר האגפים השונים של משרד הדתות? עובדי ההנהלה היו 20 ונשארו 20 והגידול הוא ב-80%. בסעיף נהגים היו 2 נהגים ונשארו 2 נהגים והסכום עלה מ-30,000 ל-60,000 לירות. לעומת זאת בסעיף המיעוטים היה עובד אחד והסכום היה 32 אלף לירות, והשנה נשאר עובד אחד והסכום הוא 40,000 לירות. כיצד יתכן שעובדים מקבילים העלאות שונות במשכורת?

בפינהל כספים וארגון היו עשרים וארבעה וחצי עובדים והשנה יהיו עשרים ושלושה וחצי עובדים והגידול הוא ב-80%.

אדוני השר, אני אציע לוועדה למחוק סעיף "תמיכה לנצרכים". לא יתכן שמשרד ממשלתי יהיה בתקציבו סעיף כזה.

ש. לורינץ:

יש סעיף כזה בתקציב משרד הבריאות.

ג. פת:

בתקציב משרד הבריאות מיועד הסעיף להוצאות ריפוי של מקרים מיוחדים. אני בטוח שאיש אינו מועל בכספי התמיכה לנצרכים. אבל עקרונית אינני רואה מקום לקופה קטנה כזאת במשרד ממשלתי.

אני מבקש הסברים על הסעיף "יהדות לעם". מדוע התוספת בחמישה עובדים בסעיף קליטה רוחנית? בסעיפים פעולות תרבות בקרב העולים, הבאת ילדים גרים בבריתו של אברהם אבינו, עולים הסוכמים על אלה שהיו אשתקד ב-50%-100. האם משהו הפנה תשומת לב משרד הדתות שממדי העליה ירדו ב-90%? הבאת ילדים בבריתו של אברהם אבינו - דבר חשוב לדעתי - נעשית בעיקר לגבי ילדי עולי ברית המועצות. וידוע שהעליה מברית המועצות קטנה ב-90%. הוא הדין לגבי השתתפות באספקת תשמישי קדושה לעולים. אני מברך על פעולה חשובה זו. אבל כאשר יש ירידה משמעותית במספר העולים לא יתן שתהיה עלייה בסעיף זה.

אני מבקש לדעת מהו הסעיף "קשרים עם הגולה" ואיך הוא מתבצע.

אני חושב שהגיע הזמן שנדע מהי הפורמולה לתמיכה בישיבות; מהו הפיקוח על אוסף הכספים של הישיבות בחו"ל ואיך הן פמירות את הכספים שהן מגייסות בחו"ל.

מהי התמיכה לשיעורים תורניים ומדוע צריך להעלות תמיכה זו בשנה אחת במאה אחוז?

מהי התמיכה באברכי כוללים, שעלתה ב-300%? אדוני השר, המוסדות שהיית קשור בהם בעבר, זוכים פה ביד נדיבה. אני רואה מספר מכונים שהתוספות הניחנות להם מאז השנה שעברה עולות על 200%-250. אני הייתי רוצה לקבל רשימה מפורטת של כל המכונים הנהנים מתמיכה. הייתי מבקש רשימה מפורטת של כל מפעלי הספרות והמפעלים התורניים האחרים.

הסעיף "טיפול בקבורה בשעת חירום" הוא סעיף חשוב ויש לברך עליו.

אדוני השר, אינני רוצה לדבר על הרבנים הראשיים. אינני חושב שלמשרד הדתות יש השפעה על הרבנות הראשית. אני מצטער על מה שנעשה ברבנות הראשית. אני מרשה לעצמי לשאול, האם אין מקום למחשבה על הקדמת הבחירות לרבנות הראשית, ועל תיקון החוק שיקבע כי במדינת ישראל יהיה רב ראשי אחד?

מה נעשה לאתור שטחים לבתי-עלמין בירושלים ובתל-אביב. אני יודע שמשרד הדתות מטפל בנושא 12 שנה ועדיין לא נמצא לו פתרון.

השנה נמצא פתרון. שר הדתות י. רפאל:

ג. פת:

אני רוצה לבקש את שר הדתות שידאג לכך שבתי לוויות מסויימים יסגרו ומייד. חדר הלוויות בבית-חולים וולקובירושלים הוא איום ונורא. אין צורך להמתין עד שייבנה חדר הלוויות חדש. אפשר לבחאים מבנה קיים למטרה זו.

צודק חבר הכנסת לורינץ שמבחינת אינטרס הצבור הדתית, יש בתקציב משרד הדתות גידול משמעותי שצריך לברך עליו. השאלה היא, האם המצב שאנו נחונים בו יש הצדקה שמשרד אחד, תקציבו יגדל בשיעור כזה. אני חושב שתקציב משרד הדתות צריך לעלות באותו שיעור בו עלה תקציבי המשרדים האחרים.

ח. קורפו:

אין לי ספק שאילו עמד בראש משרד הדתות שר חילוני, תקציב משרד הדתות היה גדול יותר. תלמיד באוניברסיטה עולה למדינה 20,000 לירות. אם תלמיד ישיבה עולה למדינה 900 לירות, אין מקום להעלות שאלת

התמיכה לחלמידי הישיבות.

השאלה המרכזית בדיון על תקציב משרד הדתות היא, באיזו מידה המשרד ממלא תפקידו כמשרד דתות. אני מודאג מכך שהמשרד משמש מכשיר מפלגתי. אם בתקציב משרד הדתות יש שכום של 4 מליון לירות לבתי כנסת, כאשר בתי הכנסת נמצאים בטיפולן של המועצות הדתיות, זה מאפשר לשר הדתות לתמרון בתקציב. אני הייתי מעדיף שהתקציב לבתי-הכנסת יהיה בידי המועצות הדתיות, מבלי שלשר יהיה "קצתפל" בענין זה. אני חושב שבכל שונה צריך להיות בית כנסת. ושר הדתות חושא לתפקידו אם אינו דואג שתהיה חקיקה שחקבע שבכל שונה יהיה בית-כנסת. אני סבור שהשקעה בבית-כנסת חושכת בתקציבי משרדים אחרים, משרד הסעד ואפילו משרד המשטרה.

אני חושב שהצורה החיצונית של בתי-הדין הרבניים היא פוגעת ומעליבה. ויש אפשרות לחקן זאת באמצעים לא רבים. אני חושב שהדיינים אינם עובדים מספיק. שופט עובד 24,5 שעות בשבוע. לא יתכן שדיין יעבוד 20 שעות בשבוע.

מ. ארנס: ולנו נאמר שהדיינים הם הכי מקופחים.

י. בן-מאיר: הדיינים והרבנים לא שבתו כאשר השופטים שבתו, ויושב-ראש הועדה נכנע להם.

היו"ר י. קרגמן: ועדת הכספים הצילה את המדינה מזעזועים חמורים ביותר במערכת המשפטית. חבל-הכנסת בן-מאיר, לא יושב-ראש ועדת הכספים החליט על כך, אלא ועדת הכספים החליטה על כך פה אחד.

מ. שינמן: אני הבינותי מדברי כל החברים שהשתתפו בדיון, שלדעתם תקציב משרד הדתות המוצע הוא תקציב קטן ומצומק. וכולם הודו בכך, ששנים רבות היה קיפוח עצום. ועל ידי העלאה המועצת השנה יבוא תיקון קל בקיפוח, ואני הייתי אומר, בהתנכלות לנושא זה. מי שיעמיק בדברים ימצא שתקציב זה בשום פנים ואופן אינו יכול לענות על הצרכים שמשרד הדתות צריך לספקם. אני אחייחם רק לטעיף אחד, הבהווה 39-40 אחוז מתקציב משרד הדתות - המועצות הדתיות.

מצבן של המועצות הדתיות הוא קטסטרופלי. החובות של משרד הדתות למועצות הדתיות עולה על 80 מליון לירות. וחבל שמשרד הדתות לא הקציב שכום מסויים לחיטול חובו למועצות הדתיות. תקציבה של כל מועצה דתית במוצע הוא 2,2% מתקציב העיריה. חלקה של העירייה-מתוך 2,2% הוא 1,4% כליעיה המגישה כל השירותים הדתיים, כולל נישואין, כשרות ושבת, השתתפותה בתקציב המועצה הדתית היא 1.4%. ה-7,7% הנותרים ניתנים מתקציב משרד הדתות. לצערי משרד הדתות לא יכול היה להעמיד לרשות המועצות הדתיות את חלקו הוא וכך נוצרו החובות.

אני רוצה להטב תשומת לב חברי הועדה, שעל המועצות הדתיות יש בקורת כפולה, שאף משרד במדינה אינו עומד בה. מבקר המדינה מבקר את המועצות הדתיות; מבקר משרד הדתות מבקר את המועצות הדתיות. ולאחרונה הוחלט שגם מבקר העיר יש לו רשות לבקר את תקציב המועצה הדתית. וכל הבקורות הללו הן בנוסף לבקורת הפנימית של המועצות הדתיות.

בחל-אביב נישאים למעלה מ-6000 זוגות בשנה. רק המפגש אתם מחייב טיפול רציני. נושא הכשרות גם הוא מחייב טיפול רציני. לצערי, עדיין לא הוסדרה בעיית הסמכות המשפטית של המועצות הדתיות. ועל כל הוצאה של 1000 לירות נזקקת המועצה הדתית לאישור של ראש העיר.

גם אם הוקצב השנה שכום של 39 מליון לירות מתקציב משרד הדתות למועצות הדתיות, אין זה מספיק כדי שהמועצות הדתיות תוכלנה למלא תפקידן.

מתוך תקציב פיתוח בשכום של 10 מליון לירות, הוקצבו 4,5 מליון לירות לבתי כנסת. כאשר מוקמת שכונה או מוקם ישוב בארץ, התביעה הראשונה של הצבור היא - הבו לנו בית כנסת.

מ. ידיד: מדוע השקעתם 14 מליון לירות בבית-הכנסת הגדול בחל-אביב?

פ. שינמן:

בניח-הכנסת הגדול בחל-אביב השקענו
4-5 מליון לירות בשש שנים.

שר הדתות י. רפאל:

משרד הדתות לא הקציב לזה אף פרוטה.

פ. שינמן:

לא יתכן שמשרד הדתות לא יקציב כמה עשרות
מליוני לירות להקמת בתי-כנסת.

פ. שחל:

אני מכיר את שר הדתות כאדם נבון. לכך
אני פונה אליך שיקח את ההצעה המקסימלית
של משרדו ויחזיר אותה לוועדה לאחר שתקוצץ ב-20 מליון לירות. כל תקציבי
משרדי הממשלה הועלו ב-40%-50. אינני רואה כל הצדקה שתקציב משרד הדתות
יעלה בשיעור גבוה יותר. וכל הנימוקים לגבי העבר, אינם עומדים במבחן
בשנה זו, בה השגרירות שלנו בחו"ל לא קיימו מסיבות יום-העצמאות
בגלל הוצאה של 1000 לירות.

על פניו תקציב משרד הדתות שונה מתקציבי
משרדי הממשלה האחרים. מה ההסבר לשוני זה?

האם יש התנגדות שהמכונים המקבילים תמיכה
ממשרד הדתות יבוקרו על ידי מבקר המדינה?

שר הדתות י. רפאל:

הם מבקשים על ידי מבקר המדינה.

פ. שחל:

האם כבוד שר הדתות מוכן לקבל החלטת
ועדת הכספים ששרים, סגני שרים וחברי
כנסת לא יהיו חברים בדירקטוריונים של חברות ומוסדות?

שר הדתות י. רפאל:

אינני יודע מקרה שזה קיים.

א. מלמד:

היה זה משמח לשמוע שכל חברי הועדה חושבים
שיש מקום להשוות את התמיכה הניתנת לתלמידי
ישיבות לתמיכה הניתנת על ידי המדינה לטכודנטים; היה זה משמח לשמוע שכל
חברי הועדה מכירים בכך שיש מקום להקים בית כנסת בכל שכונה ובכל ישוב,
וכי השירותים הדתיים צריכים להנתן בדרך רחבה. כיוון שאנו יושבים בוועדת
הכספים, אנו צריכים לתרגם את הדברים למונחים כספיים. לגבי השוואת
התמיכה לתלמידי ישיבות, במצב הקיים השאלה איננה כספית, השאלה היא שאלה
של הפלייה. ואנו מקווים ששר הדתות הנוכחי יעשה לחיקון הדבר.

אני תמים דעים עם מה שאמר חבר-הכנסת
לורינץ לגבי שאלת ההכשר. אני חושב שהדבר מוכרח לבוא על תיקונו מבחינה
פונקציונלית. והמקרה שהצביע עליו חבר הכנסת לורינץ חמור במיוחד ויש
לפעול לתיקונו.

אני רוצה לשאול את מבכ"ל משרד הדתות:
היה תקציב קטן להשבת ילדים נידחים. מה נעשה בתחום זה?

אני שומע שנעשית פעולה להכשרת סופרי
שת"ם, אבל היקף הפעולה אינו מספיק, כי יש מחסור גדול בסופרי שת"ם.
אנו יכולים להיות הספק של חשמישי קדושה לכל התפוצות. זו יכולה להיות
תעשייה נהדרת, שאין לה מתחרה.

נ. קצב:

אני מצטרפת לכל הדברים שנאמרו על המצב
ברבנות הראשית. אני חושב שמצב זה גורם
עגמת נפש לכל הצבור בארץ.

במנוי רבנים בשכונות ובערים.

שר הדתות י. רפאל:

אחה מוכנה להביא דוגמה?

נ. קצב:

כך. בירושלים כאשר מתפנה תקן של רב
אשכנזי, ממלאים אותו. וכאשר מתפנה
תקן של רב ספרדי, אין ממלאים אותו.

אני מבינה שמשרד הדתות תומך במכונים תורניים. אבל מדוע הוא צריך לתמוך בספריות ולחלק מלגות? מדוע נושאים אלה אינם צריכים להיות בתקציב משרד החינוך?

אינני רואה מקום לסעיף "תמיכה לנצרכים" בתקציב משרד הדתות, כאשר בנושא זה עוסקים משרד הפעד והביטוח הלאומי.

הגיעו אלי תלונות על שחבת בבתי-הדין הרבניים. מה בדעתם לעשות כדי לבטל את השחבת ולחפל את הפיגור בבירור תיקים, שלפי דברי ההסבר מספרם מגיע ל-15,000?

מדוע הרבנות הראשית מטילה הגבלות בכל הנוגע לשמירה על הנקיון באספקת מזון?

י. בן-מאיר:
אני רוצה להתייחס להערותיהם של חברי הועדה. רוב חברי הועדה דברו על הגידול האחוזי בתקציב משרד הדתות. יש כלל גדול בסטטיסטיקה, שאין לדבר על אחוזים מבלי לראות את האבסולוטי.

היו"ר י. קרנמן:
יש עוד כלל בסטטיסטיקה, שכאשר מדברים על ממוצע, צריך לראות אם הוא שכיח או לא.

י. בן-מאיר:
הסכום האבסולוטי מראה מה היחה ההתחלה, הוא מראה מה משקלו של תקציב משרד הדתות בתקציב המדינה. אני אינני מתכחש לגידול באחוזים בתקציב משרד הדתות. ואתם יודעים דעתי, שצריך לקצץ בכל התקציב האזרחי של המדינה. אבל תקציב משרד הדתות מהווה אקווי קטן מתקציב המדינה. ואני הייתי רוצה לשמוע אם חבר הכנסת שחל מציע לקצץ בתקציבי משרדים אחרים כפי שהוא מציע לקצץ בתקציב משרד הדתות. גידול ההוצאה לשיכון למוגרים השנה הוא 6%, והמדובר במיליארדי לירות שיש להם השפעה על המצב האינפלציוני במדינה, בעוד שלתקציב משרד הדתות אין כל השפעה על האינפלציה. אם המדינה מגיעה למסקנה, שעקב המצב החמור. צריך לקצץ בתקציבים, צריך לקצץ בכל התקציבים ולא בכבשת הרש של משרד הדתות.

אני חושב שמערכת השיפוט הרבני ראוייה לאותם תנאים כמו מערכת השיפוט הכללי במדינה. ואם היא נתונה בתנאים גרועים יותר, הרי זה מחוסר תקציב.

אני שאלתי את שר המשפטים האם אין מקום לתת שמכות אכיפה לבתי-הדין הרבניים. והוא הפנה אותי לשר הדתות.

שר הדתות י. רפאל:
בקרוב תוגש על ידי שר המשפטים הצעת חוק בעניין זה.

י. בן-מאיר:
אינני יכול להיות שותף להתקפה הטוטאלית על הרבנות הראשית. יש מחלוקת בין הרבנים הראשיים. אם נפסיק תקציב לכל מוסד שיש בו מחלוקת, נצטרך להפסיק את התקציב קודם כל למשלה. גם בממשלה יש מחלוקת בין השרים. הרבנות הראשית יש לה קושי אוביקטיבי - קיומם של שני רבנים ראשיים. במצב הנתון אינני מציע לבטל זאת, לא משום שזה טוב, אלא משום שה מחוייב המציאות. אני חושב שיהיה זה יום שחור למדינת ישראל אם נקבע בחוק שצריך להיות רב ראשי שפוזי או רב ראשי אשכנזי. כאשר ישנם שני אנשים באותו תפקיד, קיימים קשיים אוביקטיביים. שר הדתות השקיע מאמץ רב ביישור ההדורים, בין הרבנים הראשיים ויש לברך אותו על כך.

אשר לישיבות, אין כל הצדקה שסטודנט הלומד פילוסופיה או יוונית עתיקה, יקבל מהמדינה 12 אלף לירות לשנה, וחלמיד ישיבה - קל וחמר תלמיד בישיבת השרת בצבא ויושב ברמת מגשימים או בקריית-ארבע - יקבל מהמדינה 1000-9000 לירות. אינני מתנגד ששתמיכה לישיבות תוכנס למסגרת. כאשר ינתן תקציב גדול יותר, ניתן יהיה להכניס עניין זה למסגרת. מתי האוניברסיטאות הוכנסו למסגרת? כאשר המדינה נתנה להם תקציב של 750 מליון לירות. כאשר 80% מתקציב הישיבות בא מחו"ל, אינך יכול להכניס אותן למסגרת.

אני חושב שועדת הכספים צריכה לציין את העובדה שבדו"ח מבקר המדינה האחרון יש הכי-פחות בקורת על משרד הדתות.

היו"ר י. קרגמן:

הועדה לענין בקורת המדינה תעשה זאת.

י. בן-מאיר:

אשר למועצות הדתיות, חבר הכנסת שינמן הרחיב את הדיבור עליהן. אבל אני רוצה לציין את העובדה שללא כל הצדקה וללא כל סיבה, המועצה הדתית איננה גוף משפטי, והיא זקוקה לאישור של ראש העיר לכל ענין. אינני מתנגד לכך שהמועצה הדתית תהיה תחת פיקוח של הרשות המקומית. אבל לא יתכן שלא תהיה לה סמכות משפטית. המועצה הדתית היא גוף נבחר, היא כפופה למשרד הדתית ויש עליה בקורת.

אני חושב שרובינו מאוחדים בדיעה שיש להקים בית כנסת בכל ישוב. השר הזכיר שיש תכנית בהיקף של 2 מיליארד לירות לפתרון בעיית כל מבני הדת במדינה. אינני אומר שצריך לבצע תכנית זו בשנה אחת. אבל יש מקום להכין תכנית למספר שנים, ובכל שנה להקציב סכום מתאים למטרה זו.

פ. ארנס:
בנוכחות השר אני מציע שנקבל ממשרד הדתות בכתב את הקריטריונים לחלוקת התקציבים, כמו התקציב למועצות הדתיות וכל השעיפים שאין בהם פירוט.

מתוך הנתונים שלפנינו מתברר שרק שלישי מחלמידי הישיבות הם בגיל הלימודים במוסדות להשכלה גבוהה.

י. בן-מאיר: ומה על "ישיבות ההסדר"?

פ. ארנס:
אני מוכן לסמוך על משרד הדתות שיחלק כל סכום שיקבל בצורה נכונה בהתאם לצרכים של המשרד. אבל כיום אנו חייבים לקצץ בכל הפעולות האזרחיות וחייבים להגדיל את תקציב הבטחון. אני משוכנע מעל לכל שפק שמצבנו כיום חמור והקיצוצים בתקציב הבטחון גורמים לפגיעה ישירה בבטחון עם ישראל.

עם כל הכבוד לשר הדתות ולכל השרים האחרים, בכל החוליות האזרחיות יש לקצץ ולהעביר את הסכומים לתקציב הבטחון. לכן אני מבקש משר הדתות להגיש לנו הצעת תקציב לפי הסכום שהיה אשתד - 52 מליון לירות. לדעתי אסור באף משרד - כולל משרד הדתות - להכפיל את התקציב בשנה זו.

ב.צ. חלפון:
ההשתתפות בהקמת בית-כנסת בישוב, בנתונים של היום, היא סכום אפסי. אני חושב שיש להגדיל השתתפות זו. בישובים רבים בית-כנסת מהווה מוקד הישוב. אם הישוב הוא דתי, בית-הכנסת בו מפואר. ואם הישוב הוא חילוני, בית-הכנסת בו עלוב מאד.

האם קיים פיקוח על בתי-עלמין? ישנם בתי-עלמין פרוצים ומוזנחים. אי אפשר לסמוך על הישובים שיטפלו בבתי-העלמין. צריך להיות פיקוח של משרד הדתות על בתי-העלמין.

עד לפני שנה היה נהוג בישובים שלנו לימוד תורה שעתיים ביום. לפני שנה הופסק הדבר. אני חושב שזה דבר חיוני שאינו צריך לעלות הרבה כסף וחשוב לקיים אותו.

היו"ר י. קרגמן: תמו השאלות. רשות התשובה לשר הדתות.

שר הדתות י. הפאל:
כבוד היושב-ראש, כבוד חברי הועדה. אני בקשתי להשיב היום על השאלות, כי לא הייתי רוצה שישארו שאלות ללא תשובה. אני מודה לכולכם על השאלות. כל השאלות היו לענין, אלא שחלקן מבוסס על חוסר ידיעת הדברים. אינני מתיימר שאוכל בתשובתי, שתהיה מוגבלת בזמן, לתת לכם את כל המידע הדרוש. מי שאינו חי בענינים יום יום, רואה פחות, בין אם הוא דתי ובין אם אינו דתי. אני מזמין אתכם - ואני מבקש להענות להזמנתי - לבקר יחד אתי בכמה סוגי מפעלים דתיים, כדי לראות מה הן הישיבות, מה הם המכונים למחקר תורתי; בכדי שתדע מצב בתי-ההדיון הרבניים, בכדי שתדעו את מצוקת בתי-הכנסת והמקוואות. אינני מתיימר לבקש לזמן עיון. אני מבקש שיזכרו ואני מבטיח לכם שזה יהיה פירור פאלף.

ועתה רצוני להשיב על השאלות לפי הסדר שנשאלו. חבר הכנסת לורינוץ קלע למטרה כאשר דיבר על חלקו של תקציב משרד

הדתות מתקציב המדינה. בישיבת הממשלה העליתי גם אני נימוק זה - ראו מה אחוז תקציב משרד הדתות מתקציב המדינה. אני יודע את צרכי הבטחון. ואני יודע - ואני אומר זאת בכל הכנות - שבמסגרת תקציב זה לא אהיה מסוגל לדווח לכם בשנה הבאה שיטנם שירותי דת ממלכתיים כראוי. אני רואה צורך אובייקטיבי - כדי שהעניינים יזונו במקצת וכדי שנשפר את ההכרחי - בתקציב של רבע מיליארד לירות. אני שר חדש במשרד. ויש לי תפיסה משלי מה צריכה להיות צורתם של שירותים אלה ומה צריכה להיות מטרותם. מטרתם צריכה להיות - לחת לאלה הנזקקים לכך ולבטל הפליות ולהעמיד שירותים אלה בצד כל השירותים האזרחיים. אני התמקחתי קשות עם שר האוצר וחברי בממשלה, כי יש גבול שמעבר לו אני רואה קטסטרופה מוחלטת, התמוטטות מוחלטת. אני רואה שנוכל במסגרת התקציב המוצע לקיים את הקיים ולשפר במשהו. ואל חשלו את עצמכם שיחולו שפורים, כי הצרכים מרובים.

הבה נראה תחילה את בעיית בתי הכנסת. לביית-הכנסת הגדול בתל-אביב לא תקציב משרד הדתות אפילו פרוטה אחת. אני חושב שקהילה כמו קהילת תל-אביב עם מחפילים מבוססים, יכולה לשאת בעול זה. היא רגילה בכך מקדמת דנא. לעומת זאת אני רואה צורך להגדיל את התקציב להקמת בתי-כנסת דוקא בשכונות ובאזורים שאינני רואה נושא אחר שיעשה זאת. אלו הן שכונות עוני וישובי עולים. אנו בונים קצת ומגייסים עזרה מקרן וולפסון ומקרן רוטשילד. במה שיש לנו אפשרות לבנות 4-5 בתי-כנסת. אם בכל זאת יבנו השנה מספר ניכר של בתי-כנסת, אם בשכונת הגרוזינים באשדוד ואם במקומות אחרים, הרי זה משום שיסוחרמות פרטיות ויש הנצחות.

בדיקה שעשינו העלתה, שהקמת מבני דת - בתי-כנסת, מקוואות, בתי רבנות, בתי-דין - מחייבת תקציב של 2 מיליארד לירות במחירים הקיימים; כמובן, לא בשנה אחת. ואני הצבתי לי זאת למטרה; אם יוטל עלי להיות שר הדתות, הייתי רוצה בעוד חמש שנים לראות דברים של ממש.

כאשר נכנסתי למשרד הבריאות, הייתי השר הראשון שעשה תכנית-אב לבתי-חולים. וברוך-השם עד היום מתבצעת התכנית כפי שקבעתי. ועכשו במשרד הדתות אני עושה תכנית-אב להקמת מבני דת. אם תהיה לי אפשרות לבצע תכנית זו, זו שאלה אחרת.

יש ישובים בהם בית-הכנסת נמצא במבנה עלוב עד כדי בושה. יש נוער שנא לביית-הכנסת. אתם רואים לפי הסקר מהו אחוז מתפללי בתי-הכנסת. ואני ביטטתי את התכנית שלי על הסקר.

אין לי פתרון כולל לבעיה. יוטלאו טלאים פה ושם. ובכל זאת יבנו השנה, לפי הערכת, לפי כנסת ומבני דת בסכום של 35-30 מליון לירות. הדבר שאני רואה בו הישג הוא ההסכם עם משרד השיכון שיש בו התחייבות של משרד השיכון לבנות בית-כנסת בכל שכונה לפי צרכי העדות במקום. אנו לא נבטל את קיום העדות בישראל. האשכנזים והספרדים עדיין אינם מתפללים יחד ברוב הישובים.

אשר לישיבות, בימי כהונתי נקבעו קריטריונים ברורים. הקריטריונים הם - סוגי הישיבות ומספר התלמידים. ולמה אחת חושבים נגיע השנה עם כל ההעלאה? בעבר הייתה חמיכה של 20 לירות לחודש לכל בן ישיבה. אני לא יכולתי להשלים עם כך. כאשר הגענו לסכום של 60 לירות לחודש לבן ישיבה, זה נחשב לעלייה. בעקבות ההתייקרויות בכמה ישיבות קוצץ של המזונות באופן אכזרי ביותר. חבר הכנסת ידיד, הייתי רוצה שחברר עד הישיבה הבאה, האם אמנם יש הפליה בין ישיבה ספרדית ובין ישיבה אשכנזית. איש לא יגיד זאת. כל הישיבות מקבלות אותו דבר. החידוש שהכנסנו הוא המצאת מספר תעודות הזהות של כל אלמיד, כי מצבר נחנה התשתתפות רק לפי רשימות והצהרות. מוכרחים היינו להגדיל את המנגנון במחלקה זו - ועדיין לא במידה מספקת - כדי שנדע את החמונה המדוייקת. ולא מפני שצרה עיני בכך שיש ישיבה אחת מקבלת יותר, אלא משום שאם היא מקבלת יותר, היא מקבלת על חשבון ישיבה אחרת. קבענו קריטריונים ברורים לכל הישובים, גדולות קטנות ומקצועיות. והסכום הוא תוצאה של מספר התלמידים כפול ההקצבה. וב"ה אני זוכה לשיחוף פעולה עם הישיבות. אני רוצה להסב תשומת לבכם כי התקציב הישראלי של הישיבות הוא כדי שליש של תקציב הישיבות. כל התקציב הישראלי - תקציב משרד הדתות, שבר לזמור מדורג בישיבות תיכוניות והקצבה של משרד החנוך - מגיע לכדי שליש של תקציב הישיבות. היתר בא מתרומות של אנשים בארץ ובחו"ל. האם זה עוד בשבילכם שהכנסות מחו"ל

ירדו השנה? וההכנסות של הישיבות באות בעיקר מאנגליה ומארצות-הברית. אני מעריך שהירידה בהכנסות תגיע כדי חמשים אחוז. מה אנו יכולים לעשות? לסגור ישיבות אינני רוצה. להרעיב ילדים - ואלה מוסדות פנימייתים - אינני יכול. מה אני יכול לעשות?

י. בדר: לשלוח אותם לצבא.

שר הדתות י. רפאל: כל ענין גיוס בני הישיבות לצבא הוא מנופח. הוא אינו נוגע לישיבות המקצועיות ואינו נוגע לישיבות החינוכיות. לגבי הישיבות הגבוהות מתברר שבמשך כל השנים נהנו מפטור 25% איש. כאשר אדבר על כך בכנסת, אסביר זאת ביתר פירוט. אם יש הפחה בענין זה, זה דבר אחר. יש אמנם זחיית גיוס. אבל הבחורים נכנסים לצבא אם כי לא כאשר הם בני 18 אלא כאשר הם בני 20-21.

ע. אמוראי: כמה מהם משרתים בצבא בסופו של דבר?

שר הדתות י. רפאל: במשך 27 שנות המדינה, בממוצע 25% תלמידים בשנה לא שירתו.

אשר למכונים, זו תופעה מרנינה שבמדינת ישראל קם דור של יודעי תורה שיכול להציל את כל האוצרות הרוחניים שלנו. אני קובע שהעלאת התקצבה לכל המכונים היא העלאה של 20% בלבד לעומת השנה הקודמת. חשאלו: והרי בחוברת התקציב כתוב אחרת? נכון, כי היה מנהג לאוצר, שעמדתי על ביטולו, שכל מוסד הולך לאוצר לבקש תוספת. אני אפרט את כל המכונים. התחילתם מוסד מפעלו של הרב מנחם כשר, אוסף של פרשנות על כל התורה. עד עכשו יצאו 18 כרכים. הוא עובד עם צוות עובדים. עד שמופיע כרך יוצאות העינים. והרב מנחם כשר הוא בן 80. אן מפעלו של הרב עדין שטיינזהלץ, או מכון נוסף על שמו של רבי יצחק מאיר לויין שמתמחה בספרות חסידית.

רבותי, אני לא תמחתי מהרחוב. אני צמחתי מעיטוקים. ועיקר עיטוקי, מלבד במפלגה, היו בשטח המחקר התורני. זו הייתה הפרופסורה שלי. יכולתי להיות פרופסור באוניברסיטה העברית. כאשר נכנסתי למשרד הדתות התייעצתי עם היועץ המשפטי לגלאחת ההתייעצות התפטרת מכל גוף שהייתי קשור בו; והייתי קשור בישיבות ובמוסדות אחרים כמו כל עסק אחר. אתה חברה באגודה למען "הבימה" ואני הייתי חבר באגודה למען ישיבה. המוסדות והגופים שהייתי חבר בהם, אינם צריכים להפגע. הם נהנו בדיוק באותה מידה, אף לא פרוטה יותר - 20% תוספת לעומת מה שהיה בפועל בשנה שעברה. אני בטלתי את המנהג של תוספות באמצע השנה. אמרתי לשר האוצר: או שיש משרד דתות או שיש באוצר אגף לענינים דתיים.

י. פלומין: אם יש מכונים שהקצבה להם עלתה ב-25% לעומת שנת 1973, זה הרבה יותר מ-20%.

שר הדתות י. רפאל: יש מכונים שהתפתחו, כמו המכון לאוצר המפרשים. אני מבקש אישית: תערכו ביקר במוסד הרב קוק ותראו, זו הוצאת הספרים הגדולה ביותר בעולם, והיא מוציאה ספרים שאין להם בסיס עסקי, אפילו ספרים המיועדים למיעוטים בכל ענפי התורה. יש קטלוג מודפס של 1000 הספרים הראשונים. מוסד זה רכש רמה אקדמית. הוא מוציא ירחון שיש לו 76 כרכים. שום עתון עברי לא הגיע לרציפות כזאת. והרמה היא ממדרגה עליונה. הכשרנו עובדים לכך. מוסד הרב קוק נולד כמעט באותה שנה שנולד מוסד ביאליק. תראו מה מוסד ביאליק מקבל מכל מיני גופים ומה מקבל מוסד הרב קוק, ותראו מה התוצר כאן ומה התוצר כאן.

יש מפעל פירוש התנ"ך שמשרד הדתות שותף בו. אני יודע שבענין זה גברת מסויימת פירשמה כל מיני דברים. הייתי רוצה שתדעו את הדברים. יש מפעל לפירוש חדש, שלפי המחירים היום יעלה 3 מליון לירות. עד עכשו יצאו 4 כרכים. זו המלה האחרונה של המחקר הפילולוגי, ההסטורי, הארכיאולוגי; פרשנות ברוח המסורת וכולו מנוקד. בראש המפעל עומדים חוקרים ממדרגה ראשונה של התנ"ך, כולם נאמני המסורת. כמה יעלה מפעל זה לנו? כמה יעלה מפעל התנ"ך לאוניברסיטה העברית ומה יצא עד עכשו? המגודה המאבחה צמצמה את התנ"ך. ולגבי השיב - תשאלו מומחים. ואנו מוציאים כבר את חכרך הששי. אולי יש לי חלק בזה. ולכן אינני רוצה לפרט. אבל זה מוסד שביעילותו ובמסירותו השיג שיאים. וכל התמיכה היא 25% מכל התקציב, כי התקציב הוא 3 מליון לירות.

אשר למכונים המשותפים, המכון המרכזי הוא מכון שדברון להשתלמות מורים ללימודי היהדות. מכון זה מכשיר בני ישיבות להוראה בבתי הספר העל יסודיים בשני מקצועות - תורה שבכתב ותורה שבעל-פה. עד היום הכשיר המכון הזה כ-250 מורים. תשאלו במשרד החנוך, האם אלה אינם מטובי המורים, שמכניסטים רוח חדשה בשני המקצועות, וחלקם הלך לישובי ספר. השנה הגענו לכך שמכון זו יש לו כחה מיוחדת לרמ"ם שאין להם תעודת הוראה ותם מסיימים בדרגת בי.א. המוסד משתתף בשני שלישים של תקציב המכון והמשרד בשליש.

ע. אמוראי:
לגבי מכון זה יש ליקוי בדברי ההסבר.

שר הדתות י. רפאל:
נכון. להבא, אם אהיה בכהונה זו, יהיו דברי ההסבר מלאים יותר ומפורטים יותר. בגלל העובדה שבדברי ההסבר אינם מלאים, יצאו איזה "עגל". אבל אני מבקש שתענו להזמנתי לבקר במקום.

במסגרת יד הרב מימון קיימת ספרייה השלישית בגדלה בעולם. יש בה אלפי ספרים יחידים בעולם. הרב מימון השאיר גרעין של ספרייה - 3000 כתבי יד. עכשו אנו ניגשים לבנות בניין לספרייה ויש כסף של תורמים מבחוץ למטרה זו. כיום הספרייה אינה יכולה להפתח לקהל הרחב בגלליות שרבים הם הנזקקים לה, כי יש בה קטלוגים מקצועיים הטובים ביותר.

נשאלה שאלה לגבי הרבנות הראשית. רבותי, הבה נראה את העניין בפרופורציה הנכונה. נכון שיש חילוקי דיעות בין הרבנים. יש רב ראשי ספרדי ויש רב ראשי אשכנזי. אני לא אמליץ לבטל זאת. עכשו לא יתכן, בעוד חמשים שנה. היום אינני ממליץ על כל שנוי. אבל מטבע הדברים הוא שכאשר ישנם שנים בכתר אחד, הם גורם למחלוקות. לבד מזה יש גישות שלכח שונות בין הספרדים ובין האשכנזים. גם זה גורם, מלבד כלי התקשורת שאילמלא היו הם מתערבים הדברים היו מסתדרים. האמינו לי, אין דבר המטריד אותי יותר מאשר מצב זה. אבל אני חושב שנגיע לידי איזה הסדר. היה עכוב במנוי דיין ומהתגברנו. אנו מחגברים על בעיות. אבל לא אוכל להגיד שהכל שפיר. בידיעתי ומתוך מה שהגיע לידיעתי, עוד לא נעשה צוול לרב ספרדי.

מ. ידיד: ומה קרה ברחובות ובפתח-תקוה?

שר הדתות י. רפאל:
בפתח-תקוה הודענו על בחירת שני רבנים ראשיים. אני יכול להבטיח לכם שלא תהיה כל הפליה בין רבנים ספרדים ורבנים אשכנזים. כולם מכובדים עלי וכולם נחוצים לצבור. אני אחראי לכם, ולא רק לכם, לכל הצבור, שלא תהיה הפליה.

נ. קצב: אעביר לך את התלונות שהגיעו אלי.

שר הדתות י. רפאל:
ברצון רב. ומכאן לענין בתי-העלמין. אמרתי שהמצב בנושא זה הוא גרוע ביותר. וקודם כל מצבם של בתי העלמין במקומות. אני מבקר הרבה במקומות. כל שבוע אני מקדיש יום לביקורים. נחוץ לזה תקציב. הייתי בצפת ובמנחמיה ובכל מקום יש קדושי מלכות שנפלו במלחמות, ובכלל כל יהודי הוא יהודי. אנו עושים מאמץ בשיתוף עם משרד הפנים והמועצות האזוריות לפתור את הבעייה. בתקציב זה אין פתרון.

לגבי קרקעות לבתי-עלמין חלה תזווה. פתרנו בעיית חל-אביב, ואנו עוסקים בפתרון הבעייה בירושלים. אתם חושבים שהיה זה קל לפתור בעיית חל-אביב? אלמלא הייתי מקדיש לזה הרבה ימים, אינני יודע אם היינו מגיעים לפתרון. הייתי צריך להתגבר על מינהל מקרקעי ישראל והעיריות הגובלות באמצעות הייתי נכנס לענין כבודדזור, לא הייתה השאלה באה על פתרונה. ב"ה היא באה על פתרונה לכמה שנים. יש תכנית גם לטווח ארוך יותר.

אשר לריבוי חברות-קדישא בירושלים, מספרן ירד מ-21 ל-9. הייתי רוצה שתשפיעו על העדה הספרדית שתתמזג עם החברה קדישא הגדולה המהווה למעלה מ-51%. אני עוד לא הצלחתי בכך. בענייני דת ומשורת אין עושים דברים בכפייה ובכוח.

אשר לענין הכשרות, הבעייה שבוכה ומורכבת. הייתה בעייה של יינות כרמל-מזרחי. והרב עובדיה על דעת כל גדולי תורה בירושלים הוציא הכשר. וראו כמה משלוחים החזירו מחו"ל כי לא היה הכשר

של הרב גורן, כי יש המאמינים רק לזה ויש המאמינים רק לזה.

חבר-הכנסת גולן, אני מקבל את העמדה שכל ענין שחיטת החוץ במדינה מודרנית כשלנו, אינו יכול להיות. אתם יודעים את עמדותי. אבל כפי שהוסדרו הרבה ענינים, צריך להסדיר גם ענין זה. אין לנו תקציב למשגיחים. ואינני רוצה שהם יהיו תלויים במפעל. אני רוצה שיבואו מכוח משרדנו או מכוח הרבנות ואז יהיו בלתי תלויים ואוכל לסמוך על ההכשר שלהם. אני לא הגעתי לאפשרות זו בתקציב שלפניכם. הרב גורן יש לו הבנה גדולה לפתרון הבעייה. נפתרה בעיית בתי המלון בירושלים. אולי יהיו כאלה שלא ירצו לאכול בבתי המלון בירושלים. אבל אלה המסתפקים בהכשר הרבנות, לגביהם הבעייה נפתרה.

יש ביקוש עצום להפצת היהדות. חבר-הכנסת חלפון הזכיר שעורי התורה. חבר הכנסת אמוראי הזכיר מפעל "גשר". מפעל זה מקבל מאתנו הקצבה אם כי בלתי מספיקה. ישנם עוד מוסדות כמו מוסד "גשר". יש מכון מאיר בירושלים. תתענינו מה הוא עושה לקירוב לבבות. אנו תומכים בשלושים מפעלים מסוג זה. אני מוכן להמציא לכם את הרשימה. החלק שלנו הוא קטן. אבל אנו מחלקים פעולתם של המוסדות האלה כדי שלא תהיה כפילות. הוא הדין לגבי המכונים. בהם עוד לא הגענו לתיאום מלא, אבל זה אינו פשוט.

בעניני התמיכה לאולפני גיור. ותשמישי קדושי מנכ"ל המשרד בקי ממני והוא ישיב.

תרגום התנ"ך לרוסית הוא מפעל משותף של משרד הקליטה ומשרד הדתות ומוסד הרב קוק, כאשר חלקו של כל אחד שלישי. זה תרגום יהודי ראשון. כל התרגומים הקיימים הם של מי שאינם יהודים מלפני שמונים שנה. הכרך הראשון יופיע תוך ששה שבועות. הכרך השני נמצא בדפוס. זה מפעל שאנו עושים למען העולים מרוסיה. לאחרונה הגיעה הזמנה למהדורה מיוחדת מגורם חוץ-לארצי.

אשר לחדרי לוויות, עוד שלא יהיה פתרון אחר, איננו יכולים לסגור חדרי לוויות קיימים. והפתרון הכרוך בתקציב.

אני נוחה במפורש את האמירה שאנו משמשים מכשיר מפלגתי. באופן טבעי חברי מפלגתי הם ממקבלי השירותים הדתיים.

אשר להפלייה של בתי-כנסת רפורמים, הם באו אלי ואמרתי להם: הכרה - לא; עזרה ממשית - כן. העזרה ניתנת בדרך כלל על ידי המועצות הדתיות. הם רוצים לקבל הנחה במחסן הספרים של משרד הדתות, הם רוצים לקבל ספר תורה, וספר תורה עולה היום 30,000 לירות ויש מחסור בכמה אלפי ספרי תורה בארץ. אני רוצה להפנות תשומת לבכם, שכאשר אות אחת חסרה בספר, הוא פסול.

חבר-הכנסת אמוראי, אנו תומכים בכנסיות נוצריות ובמסגדים. לפני מספר ימים חנכתי מסגר בכפר קאנה.

אני אומר: אין כל מקום לקיצוץ בתקציב המוצע. אני מבקש שתלמדו יותר את הבעיות. אני בטוח שכאשר תלמדו את הבעיות תחמכו בהגדלת התקציב.

ד"ר גלס: אני חושב שאין זה הוגן שחברי כנסת ששאלו שאלות לא נשאלו לשמוע תשובות.

ברצוננו להעיר הערה אחת בעקבות הערתו של חבר הכנסת ארנס על הגידול בתקציב. שוב ושוב חוזרים על גידול של 72% בתקציב משרד הדתות. אני חוזר ואומר, שלמעשה הגידול בסעיפי ההוצאה של משרד הדתות הוא ב-26%. הסיבה שהדברים נראים כפי שהם נראים נובעת משני סעיפים המהווים 75% של תקציב משרד הדתות: הישיבות והמועצות הדתיות. סעיף המועצות הדתיות עלה ב-15 מליון לירות. יכולנו לעשות "תרגיל" ולהעלותו ל-20 מליון לירות והמדינה הייתה צריכה להחזיר את ההוצאות, ואנו היינו מראים שהסעיף לא גדל. אבל רצינו להציג תמונה ריאליית.

בסעיף הישיבות היחה הגדלה באמצע השנה

בעקבות התיקרות המזון ושכר ההוראה. הדבר משתקף בהוצאה ללמעשה יש גידול של 26% בתקציב משרד הדתות. וכל הדיבורים על גידול של 72% הם צורבא פרח.

הערה אחת לחבר-הכנסת ידידיד בענין הפיקוח על המועצות הדתיות. כבר אמר חבר-הכנסת שינמן שיש ארבעה שותפים לבקורת על המועצות הדתיות. לומר שהמצב אידיאלי? הוא רחוק מלהיות אידיאלי. יש הרבה מה לחקן במועצות הדתיות, ובראש וראשונה יש לחקן מעמדם של עובדי המועצות הדתיות שכיום אין להם שום סטטוס. אין שום חוק שישדיר דרכי קבלתם; ואין לגביהם פורום משמעותי ואין דרך המסדירה ענין הגימלאות של עובדי המועצות הדתיות. הממשלה עומדת להגיש בימים הקרובים הצעת חוק שתשדיר באופן צבורי-ממלכתי דברים הנוגעים לצבור של 2000 עובדים שבמשך 27 שנות קיום המדינה לא היה לגביהם חוק.

העובדים בישובים מוחזקים אין להם מעמד ולא יהיה להם מעמד. הצעתנו להסדיר ענינם על ידי קביעתם כעובדי המועצות האזוריות נפסלה. באופן מעשי הם מקבלים משכורת מהמועצה הדתית, והיא איננה אלא רק שני שלישים ממשכורתו של מורה. וזו הסיבה שאין לנו רבנים. אבל בכל זאת היום משכורתם גבוהה מזו שהיתה בעבר ויש להם תנאים סוציאליים והם מקבלים ביטוח לאומי ופנסיה כאשר הם פורשים. אבל כל זה אינו מוסדר לא בחוק ולא בתקנות. עשינו נסיון להסדיר את הדברים במסגרת של חוק, ומשרד המשפטים אינו מאפשר לנו להשלים נסיון זה.

אשר לבית העלמין בהר הזיתים, צמצמנו את הכביש הקיים ב-8 מטר וקמה צעקה גם מצד רשויות הבטחון, שלדעתן הכביש צריך להיות רחב יותר. יש מחשבות על כביש אלטרנטיבי. עד שלא יהיה כביש אלטרנטיבי, לא נוכל לפתור את הבעיה.

להערתו של חבר-הכנסת פת על הגידול במשכורות של העובדים, המספרים המופיעים בטור של שנת 1974 אינם נכונים. צריך להסתכל על ההוצאה למעשה. וביחס להוצאה למעשה חל גידול לפי הנחיות אגף התקציבים. ואין שום עיוותים.

אני מודה לשר הדתות.
הישיבה נעולה.

היו"ר י. קרגמן:

הישיבה ננעלה בשעה 13.15